

ÖTÖDIK
OLVASÓKÖNYV

A KATHOLIKUS NÉPISKOLÁK

ÖTÖDIK ÉS HATODIK OSZTÁLYA SZÁMÁRA

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

BÁRÁNY IGNÁCZ

TANÍTÓKÉPEZDEI IGAZGATÓ-TANÁR

XII. KIADÁS

BUDAPEST

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

1902.

Ára 1 korona 28 fillér.

6. A rossz gazdálkodók.

Istenem, beh lusta, ki a dologtól fél ;
Beh nem lát orrán túl, ki csak potomra él ;
Ma könyökig vájkál s úszik a bőségben,
Holnap már csak fogát piszkálja éhében.

Okos gazdálkodás, ez is szép dolog ám,
Csakhogy ilyen alma nem terem minden fán.
Rövid a takaród ? nagyot ne nyújtózzál,
Előre a róka bőrére ne igyál.

Házadban mindennek rendje, módja legyen ;
Gondatlan gazdaság veszendőbe megyen.
Vedd hasznát, míg éred, a drága időnek,
Az elrepült napok mert vissza nem jönnek.

De hiába beszélsz a lusta fülének,
A biztatás neki búcsúztató ének ;
A mint dolgozik is, teszi kelletlenül,
Ásó, kapa, majd kifordul a kezéből.

Kár, hogy ily madárfaj mindenfelé fészkel,
Tisza, Duna mellett, hegyen, síkon kikel.
De hogy ismerd őket, olvasó barátom,
A szép madarakat elődbe bocsátom.

Fordulj meg Alföldön a száraz malmokban
Őszszel, és kiváltkép a téli napokban :
Ott ülnek ő kelmék s naphosszant pipáznak,
Ásítóznak, isznak, néha el is áznak.

Kovács-, borbély-műhely néhutt a tanyahely,
Sok a fakiházán s korcsmában üldögel,
S ha a helység boltját zsidó, görög bírja,
Ott foly el az idő, és a falu zsírja.

Hallottad-e hírét a medve maczkónak,
Barlangjában egész télen aluvónak ?
Ők is amúgy medve módjára henyelnek,
Csakhogy naponkint a teli tálhoz ülnek.

Dunai városok hajós partjainál,
A legerősb ember százankint hévizál,
-Szólítsd csak fel egyet, s ígérj jó napszámot,
«Huszasért, mond, le sem teszem a pipámat».

Délig ott ácsorog, s ha nincs ebéd otthon,
Egy kötél darabot szurdékból elővon,
Szegény feleségén kiönti bosszúját,
S mond: «Este is így jársz, ha nem adsz vacsorát».

Szóllós vidékeken ott van még az élet,
Ha kivált az új bor immár csipőssé lett,
Vasárnap délután mennek kóstolóra,
S elkóstolják három, négy, öt virradóra.

Fogy a füstölt-kolbász és sódar mellette,
Aztán a kutyára fogják, hogy megette,
És a kaszásnak nem marad csak a leve,
Mi csobolyójokban lesz is, víz a neve.

Nézd a csikós, gulyás, kanász, juhász hadat.
Oly erős mindenik, megrágná a vasat,
S hasalva nézi az istenadta napot,
Egész nyáron csak egy szeget sem faragott.

Rossz lábon áll biz ott a házi gazdaság,
A hol fészket ver az ásító lomhaság,
Hol gazda, gazdasszony behunyja a szemét,
A cseléd tátoogat, térdig ér a szemét.

Mit ér a szüret, mit a gazdag aratás,
Ha nem járul hozzá okos takarítás?
Ha télen pogácsát és kalácsot eszünk,
S tavaszkor kenyérnek valót pénzen veszünk?

Gyümölcsfát nem nevel a síkföldi telke,
Pedig a gyümölcsért majd elvész a lelke;
De szemes az asszony, teremti ő magának,
Javát adja érte a tiszta buzának.

Tej, író kenyérrel nincs többé inyére,
Szája íze vágyik édesb csemegére.
Reggelenkint ő is már kávét iddogál,
Tanulta kántorné komaasszonyánál.

Leányon, menyecskén, kendő és viganó
Nem is becses már, ha nem selyemből való;
De mondd csak: neveljen selyembogarakat;
Szemed, szád teli lesz, oly szitokra fakad.

Falun is már újnál újabb módin kapnak,
Ha nincs a zsidónál, városba szaladnak;
A sok vitorlának oly cifra a neve,
A nyelvök is majd kificzamodik bele.

De ki tudná a sok hibát elszámolni?
Könyveket lehetne felőle irkálni.
Isten hozzád tehát, olvasó barátom,
Úgy is álmos lettél, szemeidből látom.

Czuczor Gergely

7. A szobalég változásairól.

A szobában éppen úgy, mint a szabadban, a lég változó. Ez alatt nem azt értjük, hogy a szobában is támadnak zivatarok, nehéz idők, mennydörgések, hanem azt, hogy a lég változásait, mint a száraz, nedves, esős időt, a szobában is megérezzük, sőt derünk, havunk, jegünk is van olykor a szobában.

A külső lég változásainak alapul szolgáló főszabályokat szobánkban is észrevehetjük.

Tegyünk csak egy kis utazást vagy vizsgálódást a szobában, s állításunk igazságáról meggyőződtek.

Még jókor reggel van. A keletkező világosság alig dereng be a befagyott ablakon. A kemence még hideg. Induljunk most légkutató tudományos